

COMERȚUL EXTERIOR AL REPUBLICII MOLDOVA: REALIZĂRI ȘI PROBLEME

Andrei BLANOVSCI,
doctor în științe economice,
conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

The concept and theoretical approaches to external trade, the evolution of commercial export-import flows of the Republic of Moldova in the context of its participation to external trade with the rest of the world are examined in this article. The structure of exports and imports, the grade of coverage of imports with exports of goods are analyzed. A great attention is accorded to the examination of trade balance and tendencies in its evolutions. The trade policy of the Republic of Moldova and its priority directions are thoroughly analyzed.

54

Administrarea Publică, nr. 4, 2010

Concept și abordări teoretice

Comerțul exterior, ca formă de schimb a bunurilor materiale între popoare, a apărut încă în antichitate, ca urmare a aprofundării diviziunii sociale a muncii și specializării producției. Treptat, el a atras în sfera sa de activitate majoritatea absolută a țărilor lumii și este definit de specialiști ca fiind ansamblul exporturilor și importurilor de mărfuri într-un interval de timp determinat.

Importanța comerțului exterior constă în faptul că el contribuie la modificarea structurii materiale a Produsului total Brut, ritmurilor de creștere a Produsului Intern Brut și volumului valoric al acestuia. Altfel spus, comerțul exterior a devenit unul dintre factorii determinanți ai creșterii economice și soluționării problemelor sociale ale populației fiecărei țări.

Concomitent cu extinderea legăturilor

comerciale între țări, au fost elaborate și diverse teorii cu privire la acest gen de activitate. Expunem succint conținutul doar al principalelor dintre aceste teorii.

Începuturile tratării sistematice a problemelor schimburilor comerciale dintre țări aparțin economiștilor mercantiliști (Thomas Mun (1571-1641) și William Petty (1623-1687) în Anglia, Jean Colbert (1619-1683) și Antoine de Montchrestien (1575-1621) în Franța ș.a.

În concepția lor, producția constituie doar o premisă pentru crearea bogăției și această premisă trebuie să fie încurajată și dezvoltată. Bogăția constă numai în aceea ce poate fi realizat și transformat în bani (de aici identificarea bogăției cu banii). Sursa nemijlocită a bogăției este circulația, adică acea sferă a activității umane în care produsele se transformă în

bani. Nu orice circulație este izvorul bogăției. Circulația ce produce sporirea bogăției este *comerțul exterior*. Tot de aici și mentalitatea mercantiliștilor cu privire la primatul exporturilor față de importuri. Altfel spus, să se cumpere mai puțin de la străini și să se vândă mai mult.

Spre deosebire de mercantiliști, Adam Smith (1723-1790), David Ricardo (1772-1823), adevărații fondatori ai teoriei schimburilor internaționale, și-au plasat analiza nu numai în sfera procesului de circulație, ci, în primul rând, în sfera producției. Ei căutau posibilitatea sporirii gradului de satisfacere a nevoilor interne nu într-un sold activ permanent al balanței comerciale, ci în structura producției țărilor participante la comerțul exterior. În consecință, în operele gânditorilor clasici, teoria comerțului internațional capătă sub aspectul conținutului o natură duală: ea devine o teorie a specializării internaționale a producției și, concomitent, își propune să explice cauzele, specificitatea și avantajele comerțului exterior.

Principalele variante ale teoriei clasice a comerțului internațional sînt: teoria avantajelor absolute, elaborată de Adam Smith, și teoria costurilor comparative, elaborată de David Ricardo.

A. Smith a formulat în lucrarea sa „*Avuția națiunilor*” (1776), teza, potrivit căreia avantajul care decurge pentru o țară din practicarea schimburilor internaționale rezultă din compararea costurilor absolute pentru producția aceleiași mărfi în două țări diferite. Ca urmare, fiecare țară trebuie să se specializeze în vederea participării la comerțul exterior în producția acelor mărfuri pentru care dispune de avantaje superioare față de străinătate, respectiv de costuri mai mici.

Continuatorul lui Adam Smith, David

Ricardo, a elaborat în lucrarea sa „*Despre principiile economiei politice și impunerii*” (1817) teoria costurilor comparative, potrivit căreia fiecare țară ar fi avantajată să se specializeze și să exporte acele produse pentru care dispune de cea mai mare superioritate comparativă sau la limită, de cea mai mică inferioritate comparativă. Explicația de esență a schimburilor comerciale externe rezidă din diferențele dintre costurile comparative de la o țară la alta.

Ulterior, teoria clasică a comerțului exterior a constituit punctul de plecare, obiectul criticii sau sursa de inspirație pentru numeroși economiști care s-au ocupat și se ocupă de analiza schimburilor comerciale internaționale. În ansamblu, aceste preocupări nu reprezintă decît variante modificate ale interpretării teoriei costurilor comparative și avantajelor relative definitivată de D. Ricardo.

Cunoașterea și aplicarea acestei teorii în activitatea comercială externă este o necesitate obiectivă și constituie cheia succesului pentru participanții la schimburile comerciale internaționale.

Participarea Republicii Moldova la comerțul exterior. În cadrul fostei Uniuni Sovietice, Republica Moldova nu avea relații comerciale externe propriu-zise. Abia după obținerea independenței politice și suveranității statale în august 1991, ea a inițiat stabilirea unor asemenea relații. Deja în anul 1995, țara noastră stabilise legături comerciale cu 90 de state. Volumul valoric al exportului de mărfuri a crescut în acest interval de timp de la 426 mil. dolari la 745 mil. dolari SUA, iar a importului de la 624 mil. la 840 mil. dolari SUA.

Curind, Republica Moldova a devenit membru al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), a semnat Acorduri de

Comerț Liber cu Federația Rusă, România, Belarusi, Turkmenistan, Ucraina, Armenia, Uzbekistan, Kazahstan și Kirgizstan. Cu Austria, China, Cehia, Slovacia, Bulgaria, Ungaria, Letonia, Turcia, Lituania, Polonia, India, SUA, Elveția și Estonia au fost încheiate acorduri, care prevăd Clauza Națiunii celei mai Favorizate.

Treptat, țara noastră a intensificat și diversificat relațiile comerciale externe și cu alte state. În prezent, ea are stabilite relații de export-import cu 173 de țări ale lumii, realizează măsuri privind sporirea competitivității bunurilor pentru export.

De menționat însă, că pe parcursul tranziției la economia de piață comerțul exterior al Republicii Moldova a cunoscut diverse obstacole și greutăți. Fiind o țară cu o piață internă mică și cu resurse naturale și materiale limitate, țara noastră este într-o măsură foarte mare dependentă de

factorul extern atât în privința importării resurselor energetice și a materiei prime, cât și a pătrunderii pe piețele externe pentru desfacerea produselor sale tradiționale. Prin urmare, creșterea economică și sporirea bunăstării materiale a populației depind nu numai de competitivitatea economiei naționale autohtone, ci în mare măsură și de caracterul și randamentul relațiilor sale comerciale cu restul lumii.

Dar și în astfel de împrejurări volumul valoric al fluxurilor comerciale de export-import ale Republicii Moldova cu străinătatea a crescut continuu, s-au efectuat reorientări în aria geografică și structura exporturilor și importurilor de mărfuri.

În continuare, supunem examinării succinte datele statistice din ultimii treisprezece ani care confirmă cele menționate mai sus.

Tabelul 1

Evoluția volumului valoric al comerțului exterior al Republicii Moldova, mii dolari SUA

Anii	1996	2000	2005	2008	2008 față de 1996 (ori)
Export, total	794997,1	471465,6	1091255	1591185	2
din care:					
țările CSI	543121,3	276088,2	551367	623047	1,2
țările UE-27	78112,8	102204,8	443366,8	820090,4	10,5
alte țări	129220,1	63281,8	96520,7	148047,3	1,1
Import, total	1072280	776416	2292292	4898762	4,5
din care:					
țările CSI	652678,2	259776,9	905207,8	1737261	2,6
țările UE-27	177230,7	225970,4	1038777	2105264	11,8
alte țări	242370,9	290668,7	348306,8	1056237	4,3

*Notă. Conform precizărilor metodologice ale Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova în volumul comerțului exterior nu sînt incluse serviciile cu caracter material și nematerial.

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 2002, p.403; 2008, p.415; 2009, p.413.

Analiza datelor statistice cuprinse în tabelul 1 arată că volumul valoric al exportului de mărfuri al Republicii Moldova a crescut în ultimii treisprezece ani de 2 ori, iar al importului - de 4,5 ori, s-a schimbat orientarea geografică a fluxurilor comerciale. În intervalul de timp analizat volumul valoric al exportului în țările Uniunii Europene s-a majorat de 10,5 ori, iar a importului - de 11,8 ori.

Tabelul 2

Ponderea exporturilor și importurilor în comerțul exterior al Republicii Moldova în %

	1996	2000	2005	2006	2007	2008
export	42,6	37,8	32,3	28,1	26,7	24,5
import	57,4	62,2	67,7	71,9	73,3	75,5

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 2002, p.403; 2008, p.415; 2009, p.413.

Datele incluse în tabelul 2 demonstrează că sub influența diferiților factori interni și externi, atât obiectivi, cât și subiectivi, în sfera comerțului exterior al Republicii Moldova are loc tendința de reducere a ponderii exporturilor (de la 42,6% în anul 1996 la 24,5% în 2008) și creșterii ponderii importurilor (de la 57,4% în 1996 la 75,5% în 2008). Ca urmare, gradul de acoperire a importurilor cu exporturi s-a redus de la 74,1% în 1996 la 60% în anul 2000 și la 32,5% în 2008. O astfel de tendință are un impact negativ asupra sporirii venitului

național al țării și, respectiv, al nivelului de trai al populației.

Ritmurile lente ale exporturilor sînt condiționate, în primul rînd, de cantitatea insuficientă, calitatea și competitivitatea mărfurilor moldovenești destinate vânzării pe piețele externe. De aceea, veniturile agenților economici și ale statului obținute de la exporturi lasă de dorit. Anume aceasta este, în viziunea noastră, una dintre cauzele caracterului negativ al balanței comerciale a Republicii Moldova. Datele prezentate în tabelul 3 confirmă teza menționată.

Tabelul 3

Evoluția balanței comerciale a Republicii Moldova, mii dolari SUA

	1996	2000	2005	2006	2007	2008	2008 față de 1996
Balanța comercială, total	277282,7	304950,4	1201037,1	1641562,8	2347789,0	3307577,3	12,0

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova, Chișinău, 2002, p.403; 2008, p.415; 2009, p.413.

Analiza datelor balanței comerciale arată că volumul valoric al mărfurilor importate depășește esențial volumul valoric al celor exportate. Numai în ultimii patru ani (2005-2008) această diferență a constituit circa 8497 mil. dolari SUA. Este cunoscut faptul că în lumea contemporană puține țări asigură o balanță comercială echilibrată. Majoritatea țărilor mai mult cumpără decît vînd. Este vorba, în primul rînd, de cele cu un nivel redus de industrializare și preponderent agrare. Și totuși, reducerea treptată a soldurilor negative ale balanței comerciale constituie unul dintre obiectivele prioritare ale guvernanților și agenților economici participanți la comerțul exterior.

Ce exportă și ce importă Republica Moldova? Exporturile țării noastre constau preponderent din: produse vegetale; produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun; piei brute, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea; materiale textile și articole din acestea; încălțăminte; articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare; mașini și aparate; echipamente electrice; aparate de înregistrat; mijloace și materiale de transport; instrumente și aparate optice; medico-chirurgicale ș.a.

În structura exporturilor ponderea materialelor textile și articolelor din acestea constituie 20,6%, băuturilor alcoolice și nealcoolice - 10,3%, fructelor și legumelor - 7,3%, mașinilor și aparatelor - 6,7%. Importurile includ: animale vii și produse animaliere; produse vegetale (legume, fructe, cereale, semințe ș.a.); grăsimi și uleiuri animaliere și vegetale; produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; produse minerale; combustibil și uleiuri minerale; produse chimice; materiale

plastice, cauciuc și articole din acestea; lemn și produse din lemn; materiale textile și articole din acestea; încălțăminte; metale comune și articole din acestea; mașini și aparate; echipamente electrice; mijloace și materiale de transport; instrumente și aparate optice, fotografice; mobilă; televizoare; mașini de spălat rufe și multe altele.

La capitolul exporturi, cei mai importanți parteneri ai Republicii Moldova sînt: Rusia, Italia, Belarusi, Ucraina, Germania, Polonia, Marea Britanie, Kazahstan și Elveția. Volumul cumulativ al exportului în aceste țări a constituit în anul 2008 - 82,2% din volumul total al exporturilor pentru perioada dată.

Cea mai semnificativă pondere în structura importurilor (21,4%) o dețin produsele minerale. Mașinilor și aparatelor le revin circa 15%, produselor chimice - 8,6% și materialelor plastice - 6,2%.

Republica Moldova cumpără diverse mărfuri din Federația Rusă, Turcia, China, Belarusi, Germania, Austria, Polonia, Republica Cehă, Franța, Suedia, Coreea de Sud, Ungaria, România ș.a.

Însă la capitolul importuri este necesară, în viziunea noastră, următoarea remarcă. În condițiile în care multe resurse naturale sînt limitate, iar unele totalmente lipsesc (gaze, combustibil, metal ș.a.), țara noastră va avea nevoie să sporească continuu importurile de anumite mărfuri. Totodată, considerăm nejustificat cînd un șir de mărfuri importante ar putea fi fabricate de întreprinderile autohtone, deoarece resurse materiale și umane avem destule. Iată doar cîteva exemple: importăm oțeturi, săpunuri, preparate pentru spălat, lînă, pălării, umbrele, bastoane, jucării, flori artificiale ș.a. Considerăm că inundarea pieței moldovenești cu astfel de articole

reflectă într-o măsură sau alta nivelul de degradare a mindriei noastre naționale.

Eficiența comerțului exterior al Republicii Moldova poate fi sporită prin realizarea următoarelor măsuri:

- reducerea costurilor de producție a bunurilor destinate exportului;
- creșterea gradului de prelucrare și a calității produselor care fac obiectul exporturilor;
- sporirea capacității concurențiale a economiei naționale;
- creșterea substanțială a productivității muncii pe baza modernizării și tehnologizării bazei tehnico-materiale de producție;
- reducerea importurilor de mărfuri prin organizarea fabricării lor la întreprinderi autohtone pentru care există resurse materiale și forță de muncă;
- sporirea nivelului de specializare a producției și adaptarea modului de prezentare a mărfurilor destinate exportului la nivelul cerințelor pieței mondiale ș.a.

Politica comercială a Republicii Moldova și direcțiile sale prioritare. Obiectiv important al suveranității unui stat, politica comercială ca ansamblu de măsuri și mijloace promovate de acesta în domeniul relațiilor economice externe are ca scop fie lărgirea și liberalizarea fluxurilor de export-import, fie protejarea pieței interne de avalanșa mărfurilor străine. Principalele forme de politică economică în sfera comerțului exterior sînt: *liberul schimb* și *protecționismul*.

Liberul schimb presupune o circulație liberă a mărfurilor între țări fără drept de vamă și contingentare, fără alte restricții și reglementări.

Elaborată de către fondatorii liberalismului economic clasic A.Smith, D.Ricardo, J.S.Mill, această politică a fost

aplicată mai întâi de cele mai dezvoltate țări din punct de vedere industrial - Anglia și Franța - la răscrucea sec. XVIII și XIX.

Protecționismul, din contra, presupune protejarea pieței interne prin intermediul drepturilor vamale, prin instrumente care limitează accesul pe teritoriul național al mărfurilor străine. Fondatorul politicii comerciale protecționiste a fost economistul german Friedrich List (1789-1846). În sec. XIX, politica comercială protecționistă a avut cea mai largă aplicare în SUA, Japonia și Germania. Și acum o întrebare ce se impune de la sine: este oare întâmplător faptul că anume țările în care a apărut și a existat pe larg protecționismul, au ajuns să fie cele mai avansate țări ale lumii contemporane? Desigur că nu.

Politica comercială a liberului schimb n-a fost niciodată aplicată fără rezerve mici chiar în țara de origine - Marea Britanie. Istoria politicii comerciale pe plan mondial demonstrează că în cele mai frecvente cazuri a avut loc o îmbinare a elementelor de liberalizare cu cele ale protecționismului.

În primii ani de suveranitate statală, Republica Moldova a promovat o politică comercială preponderent protecționistă. Spre sfîrșitul anului 1993, s-a produs însă o cotitură radicală în acest domeniu, țara noastră devenind una dintre cele mai deschise de pe glob, un model clasic de liberalism. Concomitent, a fost elaborat în linii mari cadrul instituțional și legislativ corespunzător de inspirație liberalistă.

Ca urmare, în prezent nu există nici cote, nici alte restricții cantitative la mărfurile importate. Poți importa cît dorești și aproape tot ce dorești. Sunt supuse licențierii doar medicamentele și echipamentele medicale, substanțele chimice, materialele explozive, armamentul și echipamentul militar, aparatele pentru

jocuri de noroc, stupefiantele și otrăvurile. Procedura obținerii licențelor este și ea una simplă. În astfel de condiții este neserios să vorbești de securitatea economică națională, de viața și sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor.

O asemenea politică comercială nu corespunde nicidecum intereselor naționale. Cu atât mai mult cu cât de pe urma acestor tranzacții se îmbogățește un număr neînsemnat de afaceriști, în esență străini, care prea puțin sînt dispuși să-și reinvestească profiturile în modernizarea economiei Republicii Moldova.

În scopul depășirii consecințelor liberalismului fără măsură, Republica Moldova trebuie, după părerea noastră, să elaboreze și să realizeze o politică comercială mixtă care să imbine elemente de liber schimb cu elemente de protejare legală a pieței interne și a producătorilor autohtoni. Ar fi bine ca accentul să se pună pe următoarele direcții principale:

1. Valorificarea tuturor posibilităților de aprofundare a relațiilor economice, respectiv cele comerciale cu Uniunea Europeană, care trebuie să devină treptat una dintre principalele piețe de desfacere a produselor moldovenești.

2. Elaborarea și punerea în aplicare a

unui program de încurajare a exporturilor, fără care este imposibil de a depăși actuala criză financiară și economică și a reduce soldul negativ atât de pronunțat în prezent al balanței comerciale. Nucleul unui astfel de program trebuie să-l constituie restructurarea, respecializarea și re tehnologizarea în ansamblu. Ramurile, cu a căror produse republica poate ieși pe piețele externe, trebuie modernizate prin sprijinul financiar al statului și al investitorilor străini. În lumea contemporană piețele externe de desfacere pot deveni accesibile mărfurilor moldovenești doar prin intervenția masivă a statului și nu numai a agenților economici privați.

3. Crearea unui climat cu adevărat favorabil pentru atragerea investițiilor capitale străine directe. Atragerea investițiilor străine în producția pentru export ar limita practica păguboasă de a cerși credite investiționale, care ne bagă tot mai mult în datorii.

4. Asigurarea securității economice a țării. În prezent avem o economie foarte vulnerabilă și dependentă atât în privința aprovizionării cu resurse energetice, cât și în privința piețelor de realizare a produselor noastre. De aceea, diversificarea mărfurilor moldovenești constituie o direcție prioritară a politicii comerciale a Republicii Moldova.

BIBLIOGRAFIE

1. Smith A., *Avuția națiunilor*. Chișinău, Editura Universitas, 1992, vol. I.
2. Ricardo D., *Opere alese*, Chișinău, Editura Universitas, 1993, vol. I, II.
3. *Dicționar de economie*, București, Editura „Economică”, 2001.
4. *Dicționar de științe economice*, Chișinău, Editura ARC, 2006.
5. Pralea S., *Restructurări în diviziunea mondială a muncii și comerțul internațional*, Iași, 1988.
6. *Anuarul Statistic al Republicii Moldova*, Chișinău, 2002, 2008, 2009.

Prezentat: 12 iulie 2010.

Recenzent: Valeriu ZBRCIOG, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar.

E-mail: aap@ aap.gov.md